

Бєгалов Євгеній Павлович,

здобувач науково-дослідної лабораторії
з проблем криміналістичного забезпечення
та судової експертології ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

**ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ
ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ДВОХ ЧИ БІЛЬШЕ
ВЖЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ У ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ
НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ
ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ**

Одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб є одним із різновидів допиту. У ч. 9 ст. 224 КПК України закріплено порядок проведення вказаної слідчої (розшукової) дії для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях [1], що, по суті, є аналогом очної ставки, передбаченої КПК 1960 року.

Як неодноразово зазначалось у науковій літературі, одночасний допит є однією з найскладніших слідчих (розшукових) дій, адже слідчий зазвичай не володіє вичерпними даними про особу злочинця і певною сукупністю доказів, які можна використати під час проведення такого виду допиту. З іншого боку, особи не завжди зацікавлені у повному й всебічному розкритті та розслідуванні злочину, що не може не впливати на правдивість їх показань. Окрім того, на потерпілих і свідків здійснюється негативний вплив з боку злочинців, що нерідко призводить до зміни показань [2, с. 548].

Поділяємо точку зору О.І. Котоюка, що метою одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб є не тільки з'ясування причин розбіжностей у показаннях раніше допитаних осіб, а й: перевірка правдивості даних на попередніх допитах показань її учасників; викриття неправдивості показань одного з допитуваних; викриття обмови однією особою іншої або самообмови; допомога в подоланні добросовісної помилки, допущеної у раніше наданих показаннях; викриття надуманого алібі або інсценування злочину; перевірка зібраних та отриманих нових фактичних даних тощо [3, с. 29]. Такі завдання можуть бути вирішені шляхом проведення вказаної слідчої (розшукової) дії й при розслідуванні незаконного переправлення осіб через державний кордон України.

Проведення допиту в порядку ч. 9 ст. 224 КПК України за участю іноземних громадян пов'язано з певними труднощами, зокрема, зі: встановленням психологічного контакту з

допитуваними; організаційними, комунікаційними особливостями залучення декількох перекладачів; небажанням громадян зустрічатися з особами, які сприяли у їх переправленні, через побоювання викриття, помсти та ін.

За даними вивчення кримінальних проваджень за ознаками ст. 332 КК України, практично у 85 % одночасних допитів двох чи більше вже допитаних осіб приймали участь іноземці з однієї країни, які залучались до проведення цієї слідчої (розшукової) дії для: уточнення кольору, встановлення цифри номера автомобіля, на якому їх було доставлено; з'ясування часу, коли їх доставили до схованки чи якогось приміщення, окремих елементів одягу водія автомобіля або супроводжуючого тощо.

Як свідчить практика, одночасний допит іноземних громадян зазвичай носить безконфліктний характер, основним завданням якого є надання допитуваному допомогу у відновленні дійсної картини розслідуваної події і в пригадуванні забутих фактів, а також для з'ясування причин розбіжностей в показаннях раніше допитаних осіб. Тобто, йдеться про незначні факти, які можливо перевірити чи встановити за допомогою інших слідчих (розшукових) дій, не наражаючись на виникнення конфліктної ситуації, або відмови підозрюваного чи свідка давати показання в подальшому. За даними вивчення нами кримінальних проваджень, у 7 % випадків слідчі за таких обставин здійснювали одночасний допит, однак досягнуто мети не було.

У більшості, свідок, на протигагу підозрюваному, намагається дати більш повні та правдиві показання. На нашу думку, проведення допиту двох чи більше вже допитаних осіб найбільш доцільне на наступному етапі розслідування, коли свідок (зазвичай, іноземний громадянин) вже «адаптувався» до проживання в пункті тимчасового перебування іноземців, відчув толерантне ставлення до нього.

Організатори, переправники та інші особи, що причетні до кримінального правопорушення, часто відмовляються від проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб (особливо, коли вони давали показання про причетність конкретної особи до вчинення нею злочинних діянь), з метою недопущення викриття співучасників, встановлення усіх епізодів злочинних дій. Доречно також зазначити, що зазвичай безпосередні переправники – мешканці одного населеного пункту, і тому, як свідчить практика, у них немає бажання давати викривальні показання один проти одного.

Слідчому потрібно враховувати, що в окремих випадках одночасний допит може зашкодити інтересам розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України, або мати негативний вплив на учасників, що давали правдиві показання. Йдеться про здійснення одночасного допиту між кількома підозрюваними (організатор, посередник тощо) та свідком (іноземний громадянин, випадковий свідок тощо).

Перебування учасників даного виду допиту в межах візуального спостереження дає можливість психологічно впливати один на одного. В таких випадках є висока ймовірність здійснення тиску на свідків (наприклад, у разі, коли слідчий володіє інформацією, що в процесі незаконного переправлення осіб задіяні посадові особи (прикордонники, співробітники правоохоронних органів, керівники та службовці державних установ)). Підозрювані можуть давати неправдиві показання (погрозливими поглядами, жестами, мімікою, самотніми вигуками тощо), психологічно впливати на свідка, що призведе до зміни показань, відмови від них.

Окрім того, якщо підозрюваний дає неправдиві показання в присутності свідків, яких одночасно допитують, вигороджує себе, перекладаючи провину на інших, а слідчий, на їх переконання, некваліфіковано здійснює такий допит, свідки можуть сприйняти це за упереджене ставлення до себе. В такому психологічному стані свідки також можуть відмовитися від показань та заперечувати раніше дані показання. Водночас, не варто виключати варіант, що такі особи мають образи на переправників (вони втратили кошти та будуть депортовані), які і не виконали свої зобов'язання.

Виходячи із наукових обґрунтувань проведення даного виду допиту та практики розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон, ми схилиємося до висновку, що проведення допиту двох чи більше вже допитаних осіб в окремих випадках має обумовлюватись стратегічною й тактичною доцільністю. На наше переконання, проведення допиту в порядку ч. 9 ст. 224 КПК України – не завжди найкращий спосіб усунення протиріч у показаннях чи отримання нових вихідних даних про злочин (особливо між свідками–іноземцями та підозрюваними). Якщо одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб може зашкодити інтересам розслідування, слідчому необхідно намагатися усунути протиріччя іншим тактичними засобами, зокрема,

шляхом проведення додаткового допиту, пред'явлення документів і речових доказів тощо.

На нашу думку, у кримінальних провадженнях про незаконне переправлення осіб через державний кордон України, з метою досягнення найбільшого психологічного ефекту та мети, доцільним є проведення допиту двох чи більше вже допитаних осіб у складі не більше двох осіб, або декількох свідків (у більшості, осіб, переправлення через кордон яких планувалося) та одного підозрюваного.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс від 13 квіт. 2012 р. (зі змінами) № 4651-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 37. Ст. 1370. (Дата звернення 29.01.2020 р.).

2. Чаплинська Ю.А. Одночасний допит двох раніше допитаних осіб (організаційний аспект). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: зб. наук. праць. 2013. № 1 (65). 660 с.

3. Котюк О.І. Мета, фактичні та процесуальні підстави одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб потребують уточнення. *Вісник кримінального судочинства*. № 1/2016. С. 26–32.

Буждиганчук Євдокія Юрївна,
здобувач Міжрегіональної академії
управління персоналом

ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СУТЕНЕРСТВА, УЧИНЕНОГО ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ

Під час розслідування сутенерства, вчиненого організованою групою, на подальшому етапі кримінального провадження досить часто проводяться слідчі експерименти. Це пов'язано з об'єктивною необхідністю з'ясувати в сукупності усі обставини вчиненого діяння, а також перевірити раніше отримані показання відповідних учасників.

На думку 85 % опитаних респондентів слідчий експеримент під час розслідування досліджуваних правопорушень є незамінним способом перевірки та отримання самостійних доказів. В кримінальних провадженнях досліджуваної категорії він має важливе, а нерідко й вирішальне значення.